

Nr 324.

Av herr **Holmström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1944, m. m.

I en den 17 mars 1944 dagtecknad proposition nr 242 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1944. Förslaget överensstämmer i huvudsak med förordningen om krigskonjunkturskatt för år 1943.

I två likalydande motioner till 1943 års riksdag I: 248 och II: 359 anfördes bland annat, att krigskonjunkturbeskattningens penningpolitiska syfte äventyrades, om beskattningen allt fortfarande utformades så, att produktionshämmande verkningar därav uppstode, medförande en minskning av varutillgången i marknaden. De belopp, som inflöte genom krigskonjunkturbeskattningen, vore icke av den storleksordning i förhållande till nationalinkomsten, att beskattningens inverkan å köpkraften kunde anses vara av nämnvärd betydelse, helst om den inflytande krigskonjunkturskatten såges i förhållande till de enorma skattebelopp, som på andra vägar genom såväl direkt som indirekt beskattning indroges till det allmänna. Om man toge hänsyn allenast till de konstaterade verkningarna i samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt avseende av krigskonjunkturbeskattningen och jämväl beaktade de med denna beskattning förbundna betydande taxeringstekniska svårigheterna, kunde man näppe- ligen undgå att bibringas den uppfattningen att krigskonjunkturbeskattningen, enligt vilken till grund för skatteplikten lades en skattskyldigs inkomstförhållanden under åren 1937 och 1938 och som byggde på presumptionen, att eventuell inkomstökning därefter hade karaktär av krigsvinst, vore mogen för avveckling. De skäl av folkpsykologisk natur som anförts till stöd för beskattningens bibehållande förlorade utan tvivel alltmer i styrka ju längre man avlägsnade sig från tiden för krigsutbrottet och ju mer samhället och näringslivet nödgades anpassa sig efter krigsförhållandenas krav.

Vad sålunda i motionerna anförts gäller i än högre grad innevarande år. En beskattning, enligt vilken den skattskyldiges inkomstförhållanden åren 1937 och 1938 lägges till grund för skatteplikten, leder innevarande år till än mer orimliga resultat än nästförflutna år, och presumptionen att den i förhållande till förkrigsinkomståren uppkomna merinkomsten haft karaktär av krigsvinst framstår för varje år som går som alltmer verk- lighetsfrämmande.

Om krigskonjunkturskatten likväl anses böra bibehållas, är det emel- lertid angeläget att den utformas så, att dess för de skattskyldiga obilliga

och för det allmänna skadliga verkningar i största möjliga mån mildras. Jag åberopar jämväl i denna del vad som härutinnan anförts i omförmälda motioner och hemställer, att ändringar i det föreliggande förslaget måtte vidtagas i nedannämnda hänseenden.

Beträffande *utjämningsavdraget* ha som bekant under förarbetena till krigskonjunkturskatteförordningen för år 1942 tre särskilda motiveringar åberopats. Departementschefen motiverade i propositionen till nämnda förordning avdraget därmed att det icke kunde bestridas, att då en merinkomstbeskattning i allmänhet motiverades med att en viss förändring ägt rum i en rådande inkomstfördelning, motiven för densamma försvagades ju längre tid som förflöt från den tidpunkt, då förändringen skedde. Riktigheten av detta uttalande har från intet håll bestritts. Sedan uttalandet gjordes ha ytterligare två år förflutit från krigsutbrottet. Den tankegång, varåt departementschefen år 1942 gav uttryck, leder därför ofrånkomligen till att avdraget nu bör höjas.

Bevillningsutskottet vid 1943 års riksdag avvisade emellertid i sitt betänkande, nr 36, det framställda yrkandet om avdragets höjning under anförande att en ökning av den skattelättnad, som blivit en följd av de redan år 1942 antagna bestämmelserna om utjämningsavdrag, svåriligen kunde förenas med grunderna för det allmänna prisstopp, som tillämpats sedan hösten sistnämnda år. Jag kan emellertid icke finna, att prisstoppets införande förringat bärkraften i departementschefens ovanberörda motivering, enligt vilken avdraget är betingat av det förhållandet, att grunden för beskattningen genom förkrigsinkomstårens förskjutande allt längre tillbaka i tiden i sin helhet blir försvagad. För övrigt är det här icke, såsom utskottet förmenar, fråga om medgivande av någon skattelättnad, utan allenast om åstadkommande av ökat skydd mot orätmätig beskattning av fiktiva vinster och skäligt hänsynstagande till att felkällorna vid taxeringen automatiskt bli större ju mer man avlägsnar sig från förkrigsinkomståren. Icke minst på grund av att under senare delen av år 1942 lönetillägget med hänsyn till penningvärdeförsämringen bestämdes att utgå efter 20,7 procent synes mig vad utskottet anfört i allt fall icke utgöra skäl för lägre avdrag än efter 20 procent. Jag håller före, att åtminstone en höjning till sistnämnda procentsats bör vidtagas.

Av skäl som i berörda motioner anförts håller jag jämväl före, att de föreslagna anvisningarna till 10 § i så måtto böra ändras, att vid beräkning av inkomstminskning å viss förvärvskälla under beskattningsår, som 1942 och 1943 års taxeringar avsågo, vid tillämpning av 10 § 2 mom. hänsyn skall tagas till å förvärvskällan belöpande utjämningsavdrag.

I omförmälda motioner till 1943 års riksdag framfördes jämväl förslag om utvidgad avdragsrätt vid taxering till krigskonjunkturskatt för *avsättning till pensionsstiftelser*. Bevillningsutskottet förklarade sig till fullo uppskatta de motiv, som låge bakom detta yrkande. Samma syn-

punkt hade emellertid anlagts redan vid utformningen av gällande bestämmelser, i det dessa medgäve, förutom avdrag svarande mot förkrigskostnaden, dels avdrag för nytillkommande årskostnad vid verklig pensionsförpliktelse, dels därutöver en tiondel av den s. k. övergångskostnaden, d. v. s. i huvudsak vad som vanligen brukade benämnas retroaktivavgift. Sistnämnda medgivande måste betraktas såsom innefattande en av sociala skäl lämnad eftergift, vilken enligt grunderna för krigskonjunkturbeskattningen eljest icke bort medgivas. Den såväl i propositionen som i motionerna berörda frågan om olikheten mellan smärre företag av familjebolagstypen och övriga företag vore för övrigt svårare att komma till rätta med än som i motionerna gjordes gällande.

Om de nuvarande pensionsfonderna uppginge till belopp, motsvarande vad som enligt försäkringstekniska beräkningsgrunder är erforderligt för säkerställande av delägarnas ålderdomsförsörjning, hade utskottets ställningstagande varit förklarligt. Tämligen undantagslöst föreliggande emellertid betydande brister i fonderna, då ju lagstiftningen rörande pensionsstiftelser tillkom så sent som 1937. Givetvis kunna större avsättningar till dylika stiftelser påräknas under högkonjunktur än under normala förhållanden. Om de företag, vars vinster gynnsamt påverkats av krigskonjunkturen genom krigskonjunkturbeskattningen, förhindras att under nu rådande konjunkturförhållanden uppbringa pensionsfonderna till sådan storlek, som erfordras för beredande av någorlunda tillfredsställande pensionsförmåner, måste befaras att förhoppningarna om pensionsfrågans lösning inom rimlig tid icke bliva förverkligade. Under en eventuell depressionsperiod efter kriget lära nämnvärda avsättningar till täckande av då förefintliga brister i pensionsfonderna icke kunna påräknas, och man riskerar därför på grund av krigskonjunkturbeskattningens utformning, att fonderna efter upphörandet av en sådan depressionsperiod visa större brister än vad som varit fallet, om krigsutbrottet ej inträffat, utan en mera normal konjunkturperiod förelegat. Det gynnsamma tillfälle att föra pensionsfrågan framåt, som genom krigskonjunkturen inträtt, borde dock i största möjliga utsträckning utnyttjas. Detta tillfälle måste emellertid befaras bliva försuttet, om icke den i krigskonjunkturskatteförordningen stadgade begränsningen av avdragsrätten uppmjukas. Ur valutavårdande synpunkter föreligger intet hinder för en ökad avdragsrätt i detta hänseende, då ju medlen förutsättas bliva bundna. Såsom i omförmälda motioner framhållits skulle ej heller skäl av folkpsykologisk natur rimligen kunna åberopas mot en sådan utvidgad avdragsrätt, att de anställda inom skäliga gränser tillätes njuta frukterna av den på grund av konjunkturförhållandena ökade vinst, de med sin arbetsinsats bidragit att skapa, i den formen att någon del av denna vinstökning reserverades för deras försörjning vid uppkommande arbetsoförmåga. Vad slutligen angår den av utskottet befarade risken att smärre företag av

familjebolagstyp skulle missbruka avdragsrätten, bör bestämmelsen att avdraget endast må medgivas, då det befinner sig uppenbart, att de avsatta medlen icke till någon del kunna komma aktieägarna till godo eller eljest användas för annat än avsett ändamål, skapa tillräckliga garantier i detta avseende. Då härtill kommer, att avdraget föreslås begränsat till högst 500 kronor för en var av de befattningshavare pensioneringen avser, förefalla utskottets betänkligheter härutinnan överdrivna.

För att medgivandet skall kunna utnyttjas vid innevarande års taxering erfordras särskilda övergångsbestämmelser, gällande såväl vid taxeringarna till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt som vid taxeringen till krigskonjunkturskatt, enligt vilka företagen i enlighet med vad som skett i andra likartade fall beredas möjlighet att verkställa den avsättning, för vilken avdrag erhålles vid innevarande års taxering, i nästkommande års bokslut.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen för sin del måtte besluta ändrad lydelse av det föreliggande förslaget till förordning om krigskonjunkturskatt i huvudsaklig överensstämmelse med härvid fogade utkast (*Bilaga A*).

Stockholm den 13 april 1944.

Nils Holmström.

Förslag

till

förordning om krigskonjunkturskatt för år 1944.

(Transumerade delar lika med det i proposition nr 242 framlagda förslaget.)

4 §.

6 mom. Utjämningsavdrag fastställs för varje förvärvskälla för sig,

såvitt den skattskyldige är fysisk person, till *tjugu* procent av jämförelseinkomsten, och

såvitt den skattskyldige är juridisk person, om jämförelseinkomsten ej överstiger 50 000 kronor, till *tjugu* procent av denna, och, om jämförelseinkomsten är högre, till *tjugu* procent av den del av jämförelseinkomsten, som ej överstiger tolv procent av genomsnittligt eget kapital i förvärvskällan under andra förkrigsinkomståret — eller, såvitt angår skattskyldig som börjat bedriva ifrågavarande rörelse först efter andra förkrigsinkomstårets utgång, under första verksamhetsåret — men minst 10 000 kronor,

dock för såväl fysisk som juridisk person till minst *tjugu* procent av den merinkomst av förvärvskällan som återstår efter tillämpning av 4 mom.

7 §.

2 mom. Det fastställs i vad mån den uppskattade merinkomsten av annan fastighet med sannolikhet kan anses hava berott på förhållanden som omförmålas i 1 §. Det sålunda fastställda beloppet minskat med utjämningsavdrag som i 3 § sista stycket sägs, utgörande *tjugu* procent av jämförelseinkomsten, upptages såsom *taxerad merinkomst*. (Se vidare anvisningarna.)

8 §.

Beträffande under — — — för handen.

Såsom *taxerad merinkomst* skall dock i intet fall upptagas högre belopp än det, varmed inkomst av tjänst och av tillfällig förvärvsverksamhet, med undantag av realisationsvinst och lotterivinst samt belopp som erhållits genom restitution av allmänna skatter, för beskattningsåret överstiger motsvarande jämförelseinkomst med tillägg av ett belopp svarande mot utjämningsavdrag som i 3 § sista stycket sägs, utgörande *tjugu* procent av jämförelseinkomsten. (Se vidare anvisningarna.)

9 §.

Beträffande realisationsvinst vid icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom skall prövas i vad mån den kan antagas hava berott på värdeökning uppkommen efter utgången av augusti 1939, med rätt för den skattskyldige att med bärande sannolikhetsskäl ådagalägga att vinsten skulle hava uppkommit oberoende av förhållanden som omförmälas i 1 §. Det sålunda framkomna beloppet, minskat med avdrag som stadgas i andra stycket samt med utjämningsavdrag som i 3 § sista stycket sägs, utgörande *tjugu* procent av beloppet, upptages såsom *taxerad merinkomst*.

Vid fastställande — — — skäligt belopp.

Anvisningar

till 4 §.

4. Vid uppskattning — — — synes skäligt.

- f) Avdrag för — — — särskilda förhållanden. Avdrag för kostnad för pensionering av anställda eller annat likartat ändamål med belopp överstigande medeltalet av liknande avdrag för förkrigsinkomståren medgives, *utom i fall varom i nästa stycke förmäles*, allenast i den mån kostnadsökningen kan anses erforderlig för normal årsavsättning på grund av ökade verkliga förpliktelser eller dylikt förhållande. Har sådan förpliktelse ingåtts efter utgången av augusti 1939, iakttages, *dels* att avdrag ej medgives i den mån med kostnaden avses att åt någon bereda högre pension än dubbla det belopp som angives i 9 § tredje stycket lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, i förekommande fall förenad med s. k. kapitalunderstöd å högst 4 000 kronor, *dels* att avdrag för s. k. övergångskostnad ej medgives med mera än en tiondel av hela det belopp av sådan kostnad som härrör av den ökade förpliktelsen i den mån den ej avser högre pensioner än nyss sagts, *dels ock* att i regel avdrag ej medgives med högre belopp än i medeltal 4 000 kronor för en var av de befattningshavare som pensioneringen avser.

Aktiebolag, som vid taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjutit avdrag för avsättning till stiftelse för pensionering av anställda med högre belopp än det, för vilket avdrag, enligt vad nyss sagts, är medgivet, må dock åtnjuta ytterligare avdrag för vad sålunda blivit till stiftelsen avsatt, under förutsättning, att stiftelsen, efter det avsättningen skett, förvärvat av svenska staten utfärdade obligationer för belopp, icke understigande det, för vilket avdrag enligt detta stycke yrkas, samt stiftelsen avgivit förklaring att icke avyttra eller belåna nämnda obligationer, förrän Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd. Härvid skall dock iakttagas, att avdrag, som här avses, endast må medgivas, då det befinnes uppenbart, att ifrågavarande till stiftelsen avsatta medel icke till någon del kunna komma bolagets aktieägare tillgodo eller eljest användas för annat än avsett ändamål, samt att avdraget enligt detta stycke icke må överstiga ett belopp, motsvarande 500 kronor för en var av de befattningshavare

pensioneringen avser, och ej heller uppgå till högre belopp än att enligt försäkringstekniska grunder beräknad brist i stiftelsens fonder därigenom täckes.

Avyttras eller belånas ifrågavarande obligationer i strid mot avgivna förklaringar, skall den skattskyldige genom efterbeskattning påföras krigskonjunkturskatt för det avsatta beloppet eller del därav så ock utgiva ränta; och skola därvid i förordningen den 12 juni 1942 om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond samt i 37 § meddelade bestämmelser i tillämpliga delar gälla.

g) Har skattskyldig — — — här nedan.

till 5 §.

5. Såsom taxerad merinkomst av jordbruk skall, där ej utredning som avses i nästa punkt förebringas, upptagas den uppskattade merinkomsten med avräkning av dels ett belopp utgörande tio procent av den uppskattade merinkomsten, avsett att täcka av kriget förorsakad värdeminskning genom försämrad hävd med mera, dels ock ett belopp svarande mot utjämningsavdrag som i 3 § sista stycket sägt, utgörande *tjugu* procent av jämförelseinkomsten.

6. Skattskyldig — — — avses i 1 §.

Kompensation för förhållanden som avses i 3 § sista stycket skall vid utredning enligt denna punkt beräknas till *tjugu* procent av den vinst, som skulle hava uppkommit, därest avyttring eller uttag till egen rörelse av jordbruksprodukter av samma slag som under beskattningsåret ägt rum under förkrigsinkomståren.

Prisstegring utöver — — — merinkomstens fastställande.

till 6 §.

2. För beräkning — — — olika produkter.

Kompensation för förhållanden som avses i 3 § sista stycket beräknas till *tjugu* procent av den vinst, som skulle hava uppkommit, därest avyttring eller uttag för förädling eller förbrukning i egen rörelse av skogsprodukter av samma slag som under beskattningsåret ägt rum under förkrigsinkomståren.

Från det — — — kunnat påräknas.

4. I fall, då växande skog avyttrats i samband med avyttring av marken, beräknas nettointäkt av skogsbruk enligt denna förordning så att från den för skogen erhållna köpeskillingen avdrag göras dels med ett belopp, svarande mot den växande skogens uppskattade värde vid utgången av augusti 1939 eller, om skogens för ägaren gällande ingångsvärde var större, detta värde, dels för de i samband med avyttringen uppkomna kostnaderna i den mån de belöpa på skogen. Den sålunda beräknade nettointäkten av skogsbruk, minskad med utjämningsavdrag som i 3 § sista stycket sägs, utgörande *tjugu* procent å nettointäkten, upptages såsom taxerad merinkomst å avyttringen av den växande skogen. Vid uppskattning av värdet å den växande skogen vid utgången av augusti 1939 iakttages, att bevisning rörande dess storlek i regel ej kan åläggas den skattskyldige. Värdeökningen å den växande skogen sedan

nämnda tidpunkt må följaktligen ej beräknas till högre belopp än som finnes med sannolikhet svara mot utvecklingen av den allmänna fastighetsmarknaden beträffande skogsegendomar å orten.

till 7 §.

1. Beträffande inkomst av annan fastighet kan det i regel antagas, att *taxerad inkomst* bör upptagas allenast i fall där bruttointäkterna under beskattningsåret i jämförelse med förkrigsinkomståren ökats på grund av uthyrningsmöjligheter, som under normala förhållanden ej plägat vara för handen men under beskattningsåret kunnat utnyttjas, och som kunna med sannolikhet antagas hava haft sitt upphov i det av krigstillståndet framkallade läget. Taxering företages därför i regel allenast därest nu angivna förutsättningar synas vara för handen. Tillika iakttages att medgivande av utjämningsavdrag med *tju* procent å jämförelseinkomsten påverkar den taxerade merinkomstens storlek.

till 10 §.

3. Beträffande avdrag för inkomstminskning under de beskattningsår, 1941—1943 års taxeringar till krigskonjunkturskatt avsågo, iakttages, att sådant avdrag skall medgivas från den merinkomst, som återstår sedan det i 10 § 1 mom. omförmälda avdraget för inkomstminskning i förekommande fall gjorts. Vid bedömande av inkomstminskningens storlek och övriga med avdragsrätten sammanhängande frågor skola de vid nämnda taxeringar gällande föreskrifterna äga tillämpning. Därvid märkes, att fråga kan vara antingen om sådan inkomstminskning, som vid 1941—1943 års taxeringar skulle avdragas innan taxerad merinkomst av visst slag fastställdes, eller om sådan inkomstminskning som fick avdragas enligt 10 § i förordningarna om krigskonjunkturskatt för åren 1941—1943. Avdrag medgives endast i den mån inkomstminskningen kan anses hava berott på förhållanden som omförmälas i 1 §, under iakttagande tillika att avdrag för inkomstminskning å annan fastighet må medgivas allenast från taxerad merinkomst å samma förvärvskälla under beskattningsåret. Vid beräkning av inkomstminskning å viss förvärvskälla under de beskattningsår som 1942 och 1943 års taxeringar avsågo *skall* vid tillämpning av 10 § 2 mom. hänsyn tagas till å förvärvskällan belöpande utjämningsavdrag. Vid bestämmande huruvida avdrag skall anses hava kunnat utnyttjas vid tidigare års taxeringar skall bortses från det i 10 § omförmälda avdraget å 3 000 kronor.

Inkomstminskning å — — — taxerade merinkomster.